

Свиноус Іван, Свиноус Надія. Методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності у процесах відтворення сільськогосподарських підприємств. *Економічний дискурс*. 2020. Випуск 2. С. 164-173.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-2-17>

УДК 330.322:330.31/.33:631.11

JEL Classification H54, P45, R53, Q13

Свиноус Іван

д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування
Білоцерківський національний аграрний університет,
м. Біла Церква, Україна

E-mail: isvinous@ukr.net

ORCID: 0000-0002-0346-1596

Свиноус Надія

аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква, Україна

E-mail: Svnadia94@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3640-0519

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСАХ ВІДТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація

Вступ. Одним з основних завдань для забезпечення продовольчої безпеки країни незалежно від зміни зовнішніх і внутрішніх умов є стабільний розвиток вітчизняного виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства в обсягах, достатніх для досягнення незалежності країни. У зв'язку з цим важливим завданням перспективного розвитку сільського господарства є виробництво високоякісної сільськогосподарської продукції за рахунок мобілізації виробничого потенціалу на основі забезпечення розширеного виробництва в сільськогосподарських підприємствах.

Методи. В процесі дослідження використано набір спеціальних методів економічних досліджень. Метод теоретичного узагальнення використовувався при здійсненні критичного аналізу результатів досліджень вітчизняних і зарубіжних учених стосовно обґрунтування чинників інвестиційної діяльності та методів оцінки ефективності інвестицій. За допомогою абстрактно-логічного методу, зокрема прийомів аналогії і порівняння, індукції та дедукції були сформульовані висновки.

Результати. Узагальнюючи результати вивчення методичних підходів до аналізу інвестиційного забезпечення відтворювальних процесів виробничих ресурсів, необхідно зазначити, що більшість із них є складовими методик фінансового та інвестиційного аналізу. Однак існуюча потреба сільськогосподарських підприємств у своєчасному й ефективному оновленні основних виробничих ресурсів вимагає виділення оцінки інвестиційного забезпечення процесів відтворення виробничих ресурсів у окрему методику, що передбачає визначення технічного стану основних фондів та тенденцій їх руху; виявлення потреби підприємства в оновленні основних засобів виробництва із урахуванням оцінки їх зношення;

Перспективи. Запропоновані методичні підходи до аналізу інвестиційного забезпечення відтворювальних процесів виробничих ресурсів набудуть свого важливого значення в умовах запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення, що призведе до визнання сільськогосподарських угідь як об'єкта інвестування.

Запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення та подальше визнання їх в якості активів

буде вимагати подальшого удосконалення методики оцінки ефективності інвестиційної діяльності. Зокрема, актуальним стане завдання визначення окупності витрат спрямованих на відновлення родючості сільськогосподарських угідь, які будуть мати позитивний вплив на величину їх справедливої вартості.

Ключові слова: ефективність, інвестиційна діяльність, сільськогосподарське підприємство, відтворення, показник.

Вступ.

Одним з основних завдань для забезпечення продовольчої безпеки країни незалежно від зміни зовнішніх і внутрішніх умов є стабільний розвиток вітчизняного виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства в обсягах, достатніх для досягнення незалежності країни. У зв'язку з цим важливим завданням перспективного розвитку сільського господарства є виробництво високоякісної сільськогосподарської продукції за рахунок мобілізації виробничого потенціалу на основі забезпечення розширеного виробництва в сільськогосподарських підприємствах.

Вирішення проблеми розвитку розширеного відтворення в сільськогосподарських підприємствах має особливе значення для функціонування агропродовольчого ринку. Це надзвичайно важливо не лише через скорочення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції за роки ринкових перетворень, а й з огляду на необхідність продовольчого забезпечення населення в умовах, коли через низький рівень доходів переважної більшості сільськогосподарських товаровиробників вони не можуть вести виробництво на розширеній основі, підтримуючи й оновлюючи матеріально-технічну базу на рівні, необхідному для інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

Відновлення економічної ролі відтворення полягає у підвищенні дохідності сільськогосподарських підприємств і формуванні його матеріально-технічного забезпечення за рахунок мобілізації внутрішніх резервів, пом'якшення диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, вдосконалення міжгалузевих відносин, використання дієвої державної підтримки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблемі відтворення факторів виробництва в сільському господарстві присвячені праці відомих економістів, зокрема класиків економічної науки: Дж. Кейнса, Ф. Кене, Дж. Б. Кларка, А. Сміта, К. Маркса, М. Фрідмена, А. Маршалла, Дж. С. Мілля, У. Петті, Д. Рікардо, Ж. Б. Сея, Д. Хікса, Й. Шумпетера та ін.

Водночас багато питань, пов'язаних із проведенням системного аналізу оцінки ефективності інвестиційної діяльності у процесах відтворення сільськогосподарських підприємств, залишаються недостатньо вивченими й дискусійними, що вимагає проведення подальших досліджень, зокрема пошуку нових інструментів і механізмів з урахуванням реальних умов, що склалися в аграрному секторі економіки.

Мета.

Метою статті є узагальнення методичних підходів до аналізу інвестиційного забезпечення відтворювальних процесів виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств.

Методологія дослідження.

В процесі дослідження використано набір спеціальних методів економічних досліджень. За допомогою абстрактно-логічного методу, зокрема прийомів аналогії і порівняння, індукції та дедукції були сформульовані висновки. Метод теоретичного узагальнення використовувався при здійсненні критичного аналізу результатів досліджень вітчизняних і зарубіжних учених стосовно обґрунтування чинників інвестиційної діяльності та методів оцінки ефективності інвестицій.

Результати.

Науково-методичні підходи до вивчення питань інвестиційного забезпечення відтворення ресурсного потенціалу в сільськогосподарських підприємствах слід розглядати як складну багатфакторну систему методологічних та методичних рішень. Їх економічний зміст характеризується видом і характером участі ресурсів у виробничому процесі, терміном функціонування, видом витрачання тощо. Зазначимо, що потреба у виробничих ресурсах сільськогосподарського підприємства визначається обсягом виробництва продукції на основі складання плану виробничої програми, визначення обсягів робіт, здійснюваних із використанням основних засобів виробництва у галузях рослинництва і тваринництва, а також при переробці сільськогосподарської продукції.

Оцінювання ефективності інвестиційної діяльності в сучасних умовах важливо для визначення рівня наближення процесів функціонування, розвитку та відтворення ресурсного потенціалу до науково обґрунтованого, що ґрунтується на стабільних пропорціях відтворення складових ресурсного потенціалу.

На думку вітчизняних науковців, економічну ефективність реальних інвестиційних ресурсів доцільно характеризувати зміною продуктивності праці, фондовіддачі, рентабельності та інших показників ефективності діяльності підприємства за рахунок реалізації інвестиційного проекту [1], Гойко А. Ф. зазначає, що збільшення цих показників свідчить про позитивний вплив інвестицій на економічну діяльність. Окрім цього, визначення впливу інвестицій на фінансові результати здійснюється на основі розрахунку ефекту операційного та фінансового важеля.

На нашу думку, розглянуті вище методичні підходи не дають змоги охарактеризувати ефективність інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств на основі оцінки декількох інвестиційних проектів, розпочатих у різний час.

Погоджуємося із думкою науковців, що еколого-економічні чинники прямо чи опосередковано впливають на господарську діяльність підприємства. Однак цей вплив до нинішнього часу не повністю враховують, тому плановий результат від тих чи інших інвестиційних вкладень істотно відрізняється від реально одержаного, що вимагає його коригування [2].

Використання системи показників ефективності інвестиційної діяльності повинно сприяти визначенню інвестиційного рейтингу тієї чи іншої галузі, який базується на розрахунку бальних оцінок і коефіцієнтів вагомості, які визначають методом експертних оцінок. Найбільш системно аналіз інвестиційної діяльності, на нашу думку, здійснюється у рамках інвестиційного менеджменту підприємств.

Використання спеціальних систем і методів інвестиційного аналізу дає змогу одержати кількісну оцінку результатів інвестиційної діяльності по окремих її складових як у статичній, так і в динамічній. Комплексний аналіз відтворення основних виробничих ресурсів підприємства є самостійним, вужчим та спеціалізованим напрямом у мажах інвестиційного аналізу, завдання якого полягає в обґрунтуванні раціональних управлінських рішень за варіантами можливих капіталовкладень.

Наша позиція збігається з позицією В.М. Хобти стосовно того, що доцільно формувати галузеву систему показників оцінки ефективності інвестиційної діяльності відповідно до галузевих принципів на основі сукупності цілей інвестиційної діяльності, що може бути основою для розробки заходів, спрямованих на підвищення загальних результатів діяльності підприємства [3]. Оскільки інвестування аграрного сектору сприяє задоволенню потреб учасників інвестиційного процесу (інвесторів – в ефективності інвестицій, підрядників – в одержанні доходів у вигляді прибутку, держави – у розвитку економічної системи), в кінцевому результаті це впливає на соціально-економічний стан країни, регіонів і розвиток сільських територій.

Отже, інвестиційну діяльність сільськогосподарських підприємств слід оцінювати із залученням спеціальної системи показників. Показники ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств повинні бути критерієм та орієнтиром змін, що зумовлені

державним економічним регулюванням або діяльністю підприємства. У першу чергу, ефективність інвестиційної діяльності підприємства доцільно аналізувати у порівнянні фактично досягнутих результатів із цільовими показниками. Зокрема, ефективність інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств при відтворенні виробничих ресурсів повинна передусім характеризуватись покращенням динаміки показників відтворення ресурсного потенціалу.

При аналізі ефективності інвестиційної діяльності у сільському господарстві необхідно використовувати систему вартісних і натуральних показників, а також інтегральний показник, який дозволить в динаміці охарактеризувати досягнутий ефект від інвестиційної діяльності для сільського господарства.

Дослідження ефективності інвестиційної діяльності в сільському господарстві ускладнюється нестачею статистичної інформації. У зв'язку із цим систему показників такої ефективності може формувати у групу показників впливу інвестицій на різні фактори виробництва.

Так, чисті інвестиції у розрахунку на 100 га посівної площі та мультиплікатор дозволяють охарактеризувати ефективність процесів модернізації та інноваційного розвитку, які поєднуються зі значною площею сільськогосподарських угідь в обробітку, та одержання великого доходу. Показники фондодідачі та норми прибутку характеризують ефективність використання основних засобів виробництва, на покращення процесів відтворення яких була направлена інвестиційна діяльність. Продуктивність праці й оплата праці працівників сільського господарства відображає ефективність використання трудових ресурсів, що використовують інноваційні засоби виробництва у результаті їх відтворення. Валова продукція у розрахунку на 100 га посівної площі дозволяє визначити ефективність використання землі, яка перебуває в господарському використанні. Показник загальної площі житлових приміщень, що припадає на одного сільського жителя, характеризує соціальну ефективність інвестиційної діяльності. Тоді інтегральний показник ефективності інвестиційної діяльності можна одержати як корінь l ступеня із добутку базових темпів росту показників, взятих для оцінювання інвестиційної діяльності.

Зазначимо, що на сьогодні, через відсутність необхідної статистичної інформації, практично неможливо розрахувати показники екологічної ефективності інвестиційної діяльності. Для розрахунку цих показників доцільно уточнити скільки фінансових ресурсів спрямовуються на охорону навколишнього середовища.

Запропонована система показників ефективності інвестиційної діяльності складається із їхніх груп, які характеризують рівень використання одержаних ефектів факторами виробництва. Відмінності при розрахунках інтегральних показників зумовлені метою досягнення прояву більш характерних змін при переході від базового періоду до звітного. Система показників та інтегральні показники – як у групах, так і в цілому, можна розраховувати на основі річних звітів сільськогосподарських підприємств, що забезпечує їх практичне використання. Вважаємо, що із застосуванням даної методики доцільно провести розрахунок інтегрального показника ефективності інвестиційної діяльності як добутку інтегрального показника у кожній групі на визначений експертним шляхом коефіцієнт вагомості кожної групи ефектів, які у кожному конкретному випадку (на рівні окремого підприємства) слід визначати із урахуванням численних факторів, зокрема, виробничого напрямку, родючості ґрунтів, прибутковості та ін.

Для забезпечення ефективності відтворення ресурсного потенціалу потрібен значний обсяг інвестицій, які можуть залучити лише сільськогосподарські підприємства, для яких характерна стійкість фінансування відтворювальних процесів. Оцінка спроможності підприємства до інвестиційного забезпечення процесів відтворення виробничих ресурсів і виявлення прихованих резервів розвитку є стратегічно важливими завданнями будь-якого сільськогосподарського товаровиробника. Вирішення цих завдань неможливе без обґрунтування основних показників, для яких характерними ознаками є максимальна інформативність, точність та об'єктивність відображення стану складових ресурсів виробництва, рівня його інвестиційної привабливості й перспектив розвитку.

Важливе місце у методичних підходах дослідження інвестиційного забезпечення відтворення виробничих ресурсів відводиться обґрунтуванню принципів, від додержання яких залежить його ефективність, а саме: визначення оптимального, з погляду фінансування відтворювальних процесів, терміну корисного використання основних фондів відповідно до специфіки виробничих ресурсів; обґрунтування вибору методів амортизації на основі ранжування стратегічних завдань підприємства, у т. ч. екологічних і законодавчих вимог щодо максимально можливого використання основних засобів, що дозволить оптимізувати амортизаційні відрахування; урахування впливу науково-технічного прогресу на оновлення виробничих засобів щодо впровадження інноваційних розробок з метою досягнення ефекту економії на затратах; урахування впливу інфляції на процес накопичення коштів, які беруть участь у відтворювальних процесах, зокрема, своєчасне проведення оцінки зносу необоротних активів; визначення раціонального співвідношення між власними та позичковими джерелами фінансування відтворювальних процесів; систематичне проведення аналізу витрат на утримання морально зношених виробничих ресурсів підприємства, яке не відповідає екологічним вимогам, з метою економічного обґрунтування необхідності заміни застарілих ресурсів виробництва більш інноваційними; виявлення пріоритетів у відтворювальній політиці виробничих ресурсів з урахуванням їхнього стану та перспективності подальшого використання, а також нормативів прибутковості, що дасть змогу формувати власні інвестиційні ресурси для забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства та його продукції; пошук напрямів можливого використання морально та фізично зношених виробничих ресурсів.

Більшість сільськогосподарських підприємств при розробці інвестиційної стратегії використовує власний персонал, тому необхідно розробити комплексну методичку дослідження інвестування відтворення виробничих ресурсів, яка не вимагає великих масивів інформації та трудомістких розрахунків. Методика повинна передбачати використання наявних даних, які можна одержати із бухгалтерської та статистичної звітності, а за необхідності – із реєстрів бухгалтерського обліку та інших внутрішніх джерел.

Водночас показники, які використовуються при проведенні аналізу, мають бути зрозумілими та відповідати цілям інформації, тобто практико-орієнтованими. У процесі аналізу необхідно враховувати не лише кінцеві результати, але й комплекс заходів, які сприяли досягненню позитивного ефекту, а також нереалізовані резерви. При цьому слід брати до уваги всі чинники, які впливають на відтворювальний процес сільськогосподарського підприємства і відповідають цілям аналізу.

Стійкість інвестиційного забезпечення відтворення виробничих ресурсів більшою мірою залежить від спроможності підприємства мобілізувати для цього необхідні інвестиційні ресурси. Важливо, щоб рішення про заміну виробничих ресурсів були технічно та фінансово обґрунтованими. Для уникнення втрат сільськогосподарських підприємств стратегічно важливо своєчасно відслідковувати можливі погіршення у процесі функціонування виробничих фондів, пов'язані із настанням їх морального або фізичного зношення, і своєчасно акумулювати необхідні інвестиційні ресурси. Такими ресурсами можуть бути внутрішні джерела, які формуються від амортизаційних відрахувань, більш ефективного використання наявних ресурсів та нарощення прибутку. Щодо зовнішніх джерел, то це кредити і позики, кошти державної підтримки, а також компенсація процентів по кредиту або договору лізингу.

Для розуміння того, які саме показники доцільно включити до комплексної системи, узагальнено сучасні підходи до аналізу відтворення виробничих ресурсів сільськогосподарського підприємства. Зазначимо, що однією із найбільш відомих моделей аналізу інвестиційної діяльності підприємства є модель, розроблена американським економістом Дж. Тобіном в 1969 р. [4], згідно з якою оптимальний рівень інвестицій визначається коефіцієнтом Q – відношенням ринкової вартості підприємства до балансової вартості його власного капіталу. Якщо коефіцієнт Q більше 1, то поточна вартість майбутніх доходів від інвестування перевищує затрати на капітальні вкладення, а

значить, якщо підприємство інвестуватиме, то у перспективі підвищить свою ринкову вартість. Тобто у нього є можливості до економічного зростання й інвестори позитивно розглядають стратегічні перспективи його розвитку.

Якщо ж значення коефіцієнта менше 1, то балансова вартість власного капіталу перевищує ринкову вартість підприємства, а отже, його інвестиційні можливості є мінімальними. У моделі Тобіна балансова вартість власного капіталу – це сукупність активів підприємства за мінусом його зобов'язань. Зазначимо, що ринкова вартість підприємства визначається згідно з інформацією про його капіталізацію на основі оцінок фондового ринку, однак реально її можна визначити лише при продажі підприємства. Очевидно, що коефіцієнт Тобіна доцільно використовувати для оцінювання інвестиційних можливостей лише великих підприємств. Фактично цей коефіцієнт неможливо використати при аналізі інвестиційної діяльності підприємств, які не є учасниками фондового ринку.

Ще одним фінансовим коефіцієнтом, що використовується у зарубіжній практиці, є дохідність на інвестиції або ROI (return on investment), який розраховують як відношення прибутку до величини інвестиційного капіталу. Перевагою цього коефіцієнта є простота розрахунку та можливість оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємства як по його підрозділах, так і порівняно з іншими підприємствами. На основі урахування цілей аналізу при розрахунку коефіцієнта ROI можна брати не лише різні види прибутку (чистий, операційний, прибуток від продажу), але й різні види інвестицій (короткострокові, довгострокові, сукупні). Вважаємо, що основний недолік ROI пов'язаний із тим, що його максимізація вимагає не лише максимізації прибутку, але й мінімізації інвестиційних вкладень. [5].

Якщо менеджмент підприємства орієнтується на підвищення цього показника, то можливо, що він прийматиме необґрунтовані рішення, зокрема, відмовиться від проектів, фінансові результати яких віддалені в часі, або не розраховуються окремо від доходів підприємства.

Зазначимо, що при розрахунку рентабельності інвестицій за методикою фінансового аналізу Дж. Ван Хорна використовуються коефіцієнти рентабельності власного капіталу ROE (return on equity), який характеризує прибуток на реальний акціонерний капітал, і коефіцієнт рентабельності активів ROA (return on assets), як відношення чистого прибутку до величини матеріальних активів [6.]. Ці коефіцієнти застосовуються для порівняння показників двох або більше сільськогосподарських підприємств.

Зазначимо, що за методикою інвестиційної оцінки А. Дамодарана розраховується також показник дохідності капіталу ROC (return on capital). Він співвідносить операційний дохід із капіталом, який вкладено у підприємство, та являє собою суму балансової вартості боргів і власного капіталу [7]. Використання цього показника доцільне, якщо більша частина кредиторської заборгованості є поточною і не пов'язана із зобов'язаннями по виплаті процентів.

Щодо оцінювання відтворювальних процесів, то найбільш поширеною є методика А.Д. Шеремета як складова комплексного аналізу господарської діяльності підприємства [8]. Вона передбачає аналіз складу, структури, динаміки та технічного стану основних засобів, розрахунок показників використання й ефективності цих засобів. На основі абсолютних величин за видами активів розраховують їхню питому частку, величину та зміну коефіцієнта оборотних і необоротних активів за досліджуваній період.

Для проведення аналізу технічного стану основних засобів потрібен розрахунок таких показників: коефіцієнтів оновлення, вибуття, зношення та придатності; індексу збільшення вартості основних засобів; коефіцієнта інтенсивності оновлення основних засобів. Водночас аналіз використання основних засобів передбачає розрахунок такого набору показників: рівень використання виробничого обладнання; коефіцієнт екстенсивного та інтенсивного навантаження обладнання; коефіцієнт інтегрального навантаження; фондовіддача; фондомісткість.

Підхід А.А. Пересади до оцінки фінансової здійснюваності проекту передбачає, щоб усі учасники фінансування мали змогу одержувати вичерпну інформацію про свої частки в загальній сумі майбутнього прибутку від реалізації проекту, а також про можливі втрати внаслідок

інвестиційних ризиків [9]. Основними напрямками оцінки проекту є: фінансові показники здійснюваності проекту; показники економічної ефективності; аналіз чутливості; аналіз беззбитковості; оцінка ймовірності; економічна оцінка проекту. Серед показників фінансової здійснюваності проектів науковець виділяє: коефіцієнт співвідношення довгострокових запозичених коштів та акціонерного капіталу; коефіцієнт покриття; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт покриття довгострокових зобов'язань; коефіцієнт співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю.

Вважаємо, що одна із найбільш вичерпних за суттю методик оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств – це розроблена Г.В. Євдокимовою, яка охоплює систему показників, що дають змогу оцінити ступінь впливу інвестицій в інноваційні проекти на господарську діяльність підприємства та його фінансові результати [10].

За даною методикою система аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності повинна включати в себе: аналіз показників фінансового стану підприємства, зокрема показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та фінансової стабільності підприємства, що дозволяє виявити наскільки підприємство є інвестиційно привабливим та здатне забезпечувати реалізацію інноваційно-інвестиційних проектів; аналіз показників виробничої діяльності підприємства, зокрема норми прибутку, рівня рентабельності виробництва для виявлення необхідності та його спроможності здійснювати інноваційно-інвестиційну діяльність; SWOT-аналіз інноваційно-інвестиційного розвитку, що дозволить виявити основні фактори, які впливають на цю діяльність у підприємстві; аналіз інвестиційної діяльності підприємства, який передбачає визначення показників чистого дисконтованого доходу, коефіцієнта дисконтування, індексу рентабельності інвестицій, терміну окупності інвестицій, коефіцієнтів фінансової автономності інвестиційних проектів, коефіцієнтів результативності інвестиційної діяльності, щоб оцінити поточний стан інвестиційної діяльності підприємства та резерви підвищення ефективності даної діяльності; аналіз інноваційної діяльності підприємства, який включає визначення показників фінансової автономності інноваційних проектів, терміну окупності інвестицій, спрямованих на реалізацію інноваційних проектів, коефіцієнта ефективності інвестицій підприємства в інноваційну діяльність, показника частки прибутку від інноваційної діяльності, для того щоб оцінити поточний стан інноваційної діяльності підприємства, забезпеченість її інвестиційними ресурсами та виявити резерви підвищення ефективності даної діяльності.

Вважаємо, що всю сукупність показників ефективності інновацій та інвестицій доцільно поділити на три групи: виробничі (показники зміни ефективності виробництва окремих видів продукції в результаті інноваційно-інвестиційної діяльності, відносна економія собівартості продукції, зумовлена впровадженням інновацій та ін.); фінансові (приріст чистого прибутку, чистої доданої вартості та рентабельності окремих видів продукції у результаті реалізації інноваційно-інвестиційних проектів та ін.); інвестиційні (зміна рентабельності та терміну окупності капітальних вкладень до і після запровадження інноваційних розробок і науково-технічних заходів, а також зміна затрат на утримання та експлуатацію виробничих фондів).

Вважаємо, що з метою проведення аналізу впливу різноспрямованої інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання (наприклад, якщо підприємство спрямовує у виробництво як реальні інвестиції, так і фінансові) на результати господарської діяльності, в методиці доцільно використовувати такі показники: рентабельність і загальна рентабельність необоротних активів, яка розраховується за доходом, досліджується у динаміці за попередні 2–3 роки; термін окупності необоротних активів, розрахований за доходом або за чистим доходом, та його зміни порівняно із попереднім періодом; затрати на утримання й експлуатацію обладнання і виробничих приміщень, що припадає на 1 грн виробленої продукції, зміна показника порівняно із попереднім періодом.

Висновки і перспективи.

Узагальнюючи результати вивчення методичних підходів до аналізу інвестиційного забезпечення відтворювальних процесів виробничих ресурсів, необхідно зазначити, що більшість із них є складовими методик фінансового та інвестиційного аналізу.

Однак існуюча потреба сільськогосподарських підприємств у своєчасному й ефективному оновленні основних виробничих ресурсів вимагає виділення оцінки інвестиційного забезпечення процесів відтворення виробничих ресурсів у окрему методику, що передбачає визначення технічного стану основних фондів та тенденцій їх руху; виявлення потреби підприємства в оновленні основних засобів виробництва із урахуванням оцінки їх зношення; аналіз відтворювальної політики підприємства, яка включає оцінку її інноваційної орієнтованості, цільового спрямування використання амортизаційних відрахувань та ефективності використання основних фондів; вивчення складу та масштабів впливу основних техніко-економічних факторів на стійкість інвестування відтворення основних засобів виробництва; виявлення внутрішніх резервів ефективності використання виробничих ресурсів та виділення пріоритетних напрямів їх модернізації та оновлення; залучення зовнішніх джерел інвестування відтворювальних процесів за рахунок підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

У процесі оцінювання важливо виявити або орієнтованість агробізнесу на довгострокову перспективу, ознакою якої є здійснення активної інноваційно-інвестиційної діяльності, чи на короткострокову, при якій інвестиційні вкладення у виробничі ресурси мінімальні або відсутні. Отже, основна вимога, що ставиться до методики оцінки інвестиційного забезпечення відтворення виробничих ресурсів, полягає в її здатності охарактеризувати довгострокові цілі сільськогосподарського підприємства та ефективності дій по їх досягненню.

Запропоновані методичні підходи до аналізу інвестиційного забезпечення відтворювальних процесів виробничих ресурсів набудуть свого важливого значення в умовах запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення, що призведе до визнання сільськогосподарських угідь як об'єкта інвестування.

Запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення та подальше визнання їх в якості активів буде вимагати подальшого удосконалення методики оцінки ефективності інвестиційної діяльності. Зокрема, актуальним стане завдання визначення окупності витрат, спрямованих на відновлення родючості сільськогосподарських угідь, які будуть мати позитивний вплив на величину їх справедливої вартості.

Список використаних джерел

1. Сорокіна Л. В., Гойко А. Ф. Дослідження загроз інвестиційної безпеки будівельних підприємств. Будівельне виробництво. 2016. № 61(2). С. 10-21.
2. Кочерга М. Оцінювання взаємовпливу інвестиційної діяльності та навколишнього природного середовища в процесі екологічного аудиту. *Економіст*. 2013. №10. С. 46-49.
3. Хобта В.М. Активізація і підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємствах. НАН України, Ін-т економіки промисловості, Донецьк: ДНТУ, 2005. 343 с.
4. Tobin J. A. A General Equilibrium Approach to Monetary Theory. *Journal of Money, Credit and Banking*. 1969. №1. Pp. 34-45
5. Ольве Нильс-Горан, Рой Жан, Веттер Магнус. Оценка эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей; пер. с англ. Москва : Издательский дом «Вильямс», 2003. 304 с.
6. Ван Хорн Дж.К. Основы управления финансами ; пер. с англ., гл. ред. серии Я.В. Соколов. Москва: Финансы и статистика, 2003. 800 с
7. Дамодаран А. Инвестиционная оценка: Инструменты и методы оценки любых активов ; пер. с англ. 7 изд. Москва: Альпина Паблишер, 2011. 360 с.
8. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности. Москва: Инфра-М. 2006. 415 с
9. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом: Монографія. Київ: Лібра, 2002. 340 с.
10. Свдокімова Г.В. Методи аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських

підприємств. URL: http://www.khntusq.com.ua/files/sbornik/vestnik_137/15.pdf. (дата звернення: 25.03.2020).

Статтю отримано: 29.03.2020 / Рецензування 07.05.2020 / Прийнято до друку: 20.06.2020

Ivan Svyous

Dr. Sc. (in Economics), Professor, Professor
Department of Accounting and Taxation
Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: isvinous@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0346-1596

Nadia Svyous

Postgraduate Student
Bila Tserkva National Agrarian University
Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: Svnadia94@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3640-0519

METHODOLOGICAL APPROACHES TO EVALUATION OF EFFICIENCY OF INVESTMENT ACTIVITY IN THE PROCESSES OF REPRODUCTION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

Introduction. One of the main tasks to ensure food security of the country, regardless of changes in external and internal conditions, is the stable development of domestic production of agricultural products and food in sufficient quantities to achieve independence. In this regard, an important task for the long-term development of agriculture is the production of high quality agricultural products by mobilizing production capacity through the provision of expanded production at agricultural enterprises.

Methods. A set of special methods of economic research is used in the research process. Using the abstract and logical method, in particular the methods of analogy and comparison, induction and deduction conclusions. The method of theoretical generalization is used in the critical analysis of research results of domestic and foreign scientists on the substantiation of investment factors and methods of assessing the effectiveness of investment.

Results. Summarizing the results of the study of methodological approaches to the analysis of investment support of reproduction processes of production resources, it should be noted that most of them are part of the methods of financial and investment analysis. However, the current need of agricultural enterprises in the timely and effective renewal of fixed assets requires the allocation of investment assessment of the processes of reproduction of production resources in a separate method, which involves determining the technical condition of fixed assets and trends; identifying the needs of the enterprise in the renewal of fixed assets, taking into account the assessment of their wear.

Discussion. The proposed methodological approaches to the analysis of investment support of reproduction processes of production resources will become important in the context of the introduction of the market of agricultural land, which will lead to the recognition of agricultural land as an object of investment.

Key words: efficiency, investment activity, agricultural enterprise, reproduction, indicator.

References

1. Sorokina, L.V., & Hoiko, A.F. (2016). Doslidzhennia zahroz investytsiinoi bezpeky budivelnnykh pidpriemstv [Research of threats to investment security of construction companies]. *Budivelne vyrobnytstvo* [Construction Production], 61(2), 10-21.
2. Kocherha, M. (2013). Otsiniuvannia vzaiemovplyvu investytsiinoi diialnosti ta navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha v protsesi ekolohichnoho audytu [Organizational and economic mechanism of formation of leadership of domestic enterprises in the market]. *Ekonomist* [Economist], 10, 46-49.
3. Khobta, V.M. (2005). *Aktivizatsiia i pidvyshchennia efektyvnosti investytsiynykh protsesiv na pidpriemstvakh* [Activation and increase of efficiency of investment processes at the enterprises]. Donetsk, Ukraine : DNTU.

4. Tobin, J. A. A (1969). General Equilibrium Approach to Monetary Theory. *Journal of Money, Credit and Banking*, 1, 34-45.
5. Olve, Nyls-Horan, Roi, Zhan, & Vetter, Mahnus. (2003). *Otsenka effektivnosti deyatelnosti kompanii. Prakticheskoye rukovodstvo po ispolzovaniyu sbalansirovannoy sistemy pokazateley* [Assessment of the effectiveness of the company. Practical Guide to Using a Balanced Scorecard]. (Trans). Moscow, Russia : Izdatelskiy dom «Vilyams».
6. Van Khorn, Dzh.K. (2003). *Osnovy upravleniya finansami* [Fundamentals of financial management]. (Ya.V. Sokolov, Trans). Moscow, Russia : Finansy i statistika.
7. Damodaran, A. (2011). *Investitsionnaya otsenka: Instrumenty i metody otsenki lyubyykh aktivov* [Investment valuation: tools and methods for valuing any assets]. (Trans). Moscow, Russia : Alpina Pablisher.
8. Sheremet, A.D. (2006). *Kompleksnyy analiz khozyaystvennoy deyatelnosti* [Comprehensive business analysis]. Moscow, Russia : Infra-M.
9. Peresada, A.A. (2002). *Upravlinnia investytsiinym protsesom. Monografiya* [Investment process management. Monograph]. Kyiv, Ukraine : Libra.
10. Ievdokimova, H.V. *Metody analizu innovatsiino-investytsiinoi dialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv.* *lib.sumdu.edu.ua*. Retrieved from <http://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf>.

Received: 03.29.2020 / Review 05.07.2020 / Accepted 06.20.2020

